

SVENSKA SPRÅK I

DATUM: 03/06/2019

EXAMENS LÄNGD :

4 timmar (240 minuter)

TILLÅTNA HJÄLPMEDEL:

Inga hjälpmedel

SÄRSKILDA ANMÄRKNINGAR :

Besvara samtliga tre uppgifter:

A. 1 (30 poäng)

A. 2 (40 poäng)

B (30 poäng)

Uppgift A 1.

Ibland ställs vi inför svåra avgöranden. Vilken väg skall vi gå? Både i skönlitterär text och i dikter möter vi temat existentiella val. Du får här möta detta tema i två olika texttyper. I textutdraget *Han ska heta Kent Magnus* ur novellsamlingen *Resan till Jyväskylä* (1979) av Ulla Ekh, möter vi Anna-Lena som ställs inför ett svårt val.

Analysera texten med avseende på innehåll, form, språk och stil samt gör kopplingar till den litteratur du läst inom temat.

Rubrik:

Han ska heta Kent Magnus

Uppgift A 2.

I Gustaf Frödings dikt *Elin i Hagen* ur diktsamlingen *Gitarr och dragharmonika* (1891) möter vi Elin som hamnat i en svår situation.

Analysera och tolka dikten samt jämför den med utdraget av novellen "Han ska heta Kent Magnus" av Ulla Ekh. (1979)

Rubrik:

Den svåra situationen

Uppgift B

Sammanfatta huvudinnehållet och redogör för tes och argument i ledarkrönikan "Media, lär av skönlitteraturen" av Stefan Eklund, publicerad i Borås Tidning den 29 september 2018.

Rubrik:

Argumentationsanalys

Text till uppgift A 1

Han ska heta Kent Magnus

Ni är med barn, sa doktorn.

Jag har äggstocksinfektion, sa Anna-Lena.

Du är med barn, sa mamma Stina. Det hade hon sett för längesen, precis som andra som förstod sig på. Dom såg det på ögonen. Anna-Lena måste lära sig den konsten.

5 Konsten att se på ögonen om någon var med barn. Underligt.

Så ung, sa doktorn.

Snart sexton, sa Ann-Lena.

10 Femton! Bara barnet, suckade mamma Stina. Bara bara barnet ... knappt torr bakom öronen. Men barn det skaffar dom. Det vet dom hur man gör, men få fläksåsen god det kan hon inte! Det vore viktigare än stormage.

Ryktet flög fort. Djungeltelegrafen arbetade lojalt. Skvallret följde med fladdrande kappor och rockar mellan gårdarna. Över kaffeångorna steg orden: Har ni hört om Stinas Anna-Lena! Och fadern. Bara sjutton! Mitt i lektiden! Den rommen träffade rätt!

15 Snusmunnar trutade och saliga kärringar snörpte beskedligt. Aldrig hade deras döttrar och söner! Nej aldrig. För dom hade ju knappt själva. Ja någon gång så där ... i mörkret, under täcket. Fast det hörde ju äktenskapet till. Äktenskapet som var av Gud instiftat.

20 Anna-Lena suckade och tänkte på aborten. Aborrerrrt. Nej. Det var inget för henne. Mord. Och så skulle hon säkert ångra sig hela livet sen. Tänka om. Om han blivit ljus eller mörk. Eller om hon. Ja, tänk om hon blivit söt som en docka! Hon ogillade om och men och gissningar. Bestämde sig: här skulle barnet få en chans. Innanför hennes spända jeansmage skulle han få en chans. Även om ett barn skulle födas av ett barn. En gång hade hon läst i *Hela Världen* om en tjej som fått barn när hon var femton. Och sett bilder där tjejen och hennes kille (han hade brylcreme i håret, det 25 mindes hon så väl) satt bredvid sängen och tittade på sin knubbiga baby som låg på magen på en rutig filt och alla tycktes bara skratta åt hela världen. Det hade sett så romantiskt ut och tjejen hade ljust lockigt hår och allt var som en saga. Nu skulle hon själv kanske komma i tidningen och de skulle stå bredvid babyns säng och le in i kameran och alla skulle säga: titta vad bra det gick för Stinas jänta! Oh vad lyckliga 30 dom ser ut!

Och Marianne! Hon bodde ihop med sin kille nu och hon hade bara varit sexton när hon födde deras baby! Hon hade alltid avgudat Marianne. Köpte Marianne bruna breda skor så köpte Anna-Lena samma bruna breda skor veckan efter.

(411 ord)

Ulla Ekh: ur *Resan till Jyväskylä* (1979)

Text till uppgift A 2

Elin i Hagen

Den dära stugan vid ån är Hagen,
där gamle Anders i Hagen bor
- jag minns, hur Elin, den enda dottern,
gick förr och trallade hela dagen
5 i mon där borta med Hagens kor.

Hon var den gladaste bland de glada,
i lek och dans var hon alltid bäst,
och flink i spisen och flink på logen
- men ofta ser en, att det tar skada,
10 som växer vackrast och lovar mest.

Det kom en främmande man till dalen,
han mötte Elin i skogen titt,
och det gick rykten omkring i bygden,
och stackars Elin blev vild och galen
15 - i våras dränkte hon barnet sitt.

Jag minns den stunden, då hon blev tagen,
hon skrek ej, grät ej, blev bara vit
- till fyra år blev hon dömd av lagen
- en kan förstå, det är sorg i Hagen,
20 och det är ingen, som nämns gå dit.

Och gamle Anders han står vid skjulet
betryckt och krokig och hugger ved.
Han var en gubbe, som log beständigt,
- nu är hans ansikte skyggt och mulet,
25 hans läppar skälva, han tittar ned.

Han viker undan för folkets blickar,
han talar icke med någon mer,
han går och grämer sig djupt i själen,
han ser åt sidan, när någon nickar,
30 och gråter bittert, när ingen ser.

(215 ord)

Gustaf Fröding: ur *Gitarr och dragharmonika* (1891)

Text till uppgift B

Media, lär av skönlitteraturen!

Vår polariserade tid behöver skönlitteratur mer än någonsin. Där journalistiken idag inte sällan gräver ner sig i skyttegravar och pretentiösa sanningsanspråk som bara leder till ytterligare polarisering erbjuder skönlitteraturen något annat; gränsöverskridande, empati och förståelse.

- 5 Så skulle jag vilja sammanfatta mina intryck av årets bokmässan i Göteborg, där jag vandrade mellan de scener som behandlade mediefrågor och de skönlitterära scener där jag hade förmånen att få scensamtala med flera författare vars romankonst innehåller just det ovan nämnda.

- 10 Det här gäller förstås inte vilken skönlitteratur som helst. En av de författare jag samtalade med under bokmässan, Aris Fioretos, sade att man grovt (han insåg förstås att det var en generalisering) kan dela in författare i två grupper: 1) De som med sin romankonst vill bekräfta sådant de redan vet eller tycker. 2) De som med sin romankonst vill utforska sådant de inte har någon erfarenhet av.

- 15 Fioretos anser sig, med all rätt, tillhöra den andra gruppen. I sin senaste roman, "Nelly B:s hjärta", skildrar han en kvinna som blir Tysklands första pilot på 20-talet och hennes förälskelse i en annan kvinna. Han vill förstå något utanför sig själv.

- 20 Jag vistas dagligen i journalistiken och är bekymrad över den hårda svartvita ton som råder där och dessutom allt oftare sprider sig utanför ledar- och opinionssidorna. Hela fake news-debatten har försatt i medierna i en försvarsställning. Och medierna har svarat med en motattack som handlar om att bara vi journalister har kompetens att avgöra vad som är sant eller falskt. Sanningsbegreppet har i och med det dessvärre vulgariserats. Det är en sak att presentera riktiga grundfakta, det kan media. Men när det kommer till nästa steg, tolkning och analys, är en stor ödmjukhet på sin plats. Akademin förstår det och under ett samtal jag ledde, om hur sociala
25 medier påverkade det svenska valet, framfördes utifrån ett mer filosofiskt perspektiv en viss akademisk kritik mot exempelvis den faktasajt som SR, SVT, DN och SvD samarbetar om. Den typen av publika "sanningsministerier" som vill VDN-märka verkligheten, utifrån en stor kommunikativ maktbas, gynnar inte samtalstonen i den offentliga debatten.

- 30 Och risken är att den journalistiska berättarglädjen försvinner på vägen. En berättande journalistik som prövar sig fram på nya vägar utan färdiga agendor – jag ser sällan exempel på det idag.

Då är det tur att skönlitteraturen finns, där finns det jag saknar i journalistiken idag, det förutsättningslösa utforskandets glädje.

- 35 Tre exempel från de författare jag har mött i helgen:

EUROPEISK STUDENTEXAMEN 2019
SVENSKA SPRÅK 1

1) Bengt Ohlsson som med sin roman "De dubbelt så bra" skildrar två unga mäns erfarenheter av det finska inbördeskriget 1918 och de händelser som senare ledde fram till skotten i Ådalen 1931. Det annorlunda med Bengt Ohlssons bok är att han väljer att ge de två männen identiteter vi sällan ser i berättelser om den här epoken:
40 En av dem strider på den vita sidan i inbördeskriget och de båda är sedan strejkbrytare i Ådalen. Bengt Ohlsson ville förstå den andra sidans människor, de som oftast beskrivs i ensidigt anklagande toner.

2) Sara Stridsberg som med sin roman "Kärlekens Antarktis" ger berättarrösten till en styckmördad kvinna och därmed återupprättar det kvinnliga offer vi ofta ser lämnas ut
45 eller till och med glömmas bort i fascinationen över den man som mördat. Sara Stridsberg vill upphäva döden och ge de tystade en röst.

3) Eva Ström som med sin roman "Rakkniven" låter Fröken Julie misslyckas med det självmord som avslutar Strindbergs pjäs och istället skaffar sig ett liv. Eva Ström ville
50 ändra på det givna slutet, slå sönder den schablon som säger att en kvinna som agerar självständigt måste skambeläggas och offras.

Att läsa dessa romaner är att öva sin empatiska förmåga, att våga försöka förstå det främmande. Det är tre exempel som visar på skönlitteraturens förmåga att leka med form och perspektiv i syfte att få syn på något annat, något dolt eller oupptäckt.

Den svenska samtida journalistiken borde lägga de ymnigt förekommande och alltför
55 förnumstiga faktagranskningarna åt sidan och försöka lära sig någonting av sådan skönlitteratur.

(659 ord)

Stefan Eklund, Borås Tidning 2018-09-29